

Drejø

Søen øst for Drejøløse by ligger dybt med smukke kig til nogle af de mest velbevarede dele af landsbymiljøet.

Drejøløse Gl. Havn er lille, men må have krævet meget arbejde til anlæg af moler og udgravning af sejlrenden (tv). Ophalingspil ved slæbestedet og ældre grejskur i baggrunden (th).

NATURGRUNDLAG OG LANDSKAB

Drejø er et svagt kuperet morænelandskab, med mindre områder af hævet havbund, særligt fra Drejet og frem mod Skoven, men også med moseområderne Nørresø og Søndersø samt strandene på nordkysten.

Landskabet er overvejende fladt. Det højeste punkt ligger på Skoven, hvor kysten har form af høje klinter mod vest. På hovedøen ligger Drejø By på det højeste punkt. Øst for byen ligger en sø i en dyb lavning som det landskabeligt mest dramatiske element.

Øens ringe udstrækning gør, at man sjældent er uden udsyn til vandet. Særligt øst for byen er udskiftningslandskabets mange hegn og diger velbevarede, og man får fine oplevelser af de indhegnede blokudskiftede lodder.

Mod nord er halvøen Høllehoved helt flad, men brydes nogen steder af plantageplantning. Her ses hvordan man har inddæmmede landskabet for at gøre det dyrkbart. Inddæmningen er sket med tangdiger, der på ydersiden er forstærket med stensætninger.

Mod syd er Søndersø et udstrakt, tagrørsbegroet sumpområde. Hvor de øvrige veje på øen er udrettet ved udskiftningen, har vejen fra byen forbi kirken mod Søndersø bevaret et snoet forløb.

Vest for byen ligger Drejø Skovvej på det højeste sted gennem øen med udsigter til vandet på begge sider af vejen. Her er hegnene mere sparsomt bevaret.

Hovedøen forbindes til Skoven af en smal landtange, Drejet. Den første del af skoven er flade strandenge, hvorefter terrænet stiger ganske stærkt op mod halvøens midte. Af den oprindelige skov på Skoven er der intet tilbage. I stedet fremstår Skoven som den måske mest intensivt dyrkede del af Drejø.

Lag på lag af udskiftningshegn på den østlige del af øen.

Hestmaevej, kantet af vejtræer (tv). Inddæmning af strandengen ved Høllehoved (th).

Rørsump ved Søndersø (tv). Kirken ved sin snoede vej. Kirken er i øvrigt sjældent synlig i landskabet.

Strandeng ved Drejet (tv). Lerklinterne på vestenden af Skoven (th).

KULTURHISTORIE

Drejø hørte indtil 1667 under kronen, derefter under Egeskov Gods og siden Hvedholm. I 1792 blev øen opmålt med henblik på udskiftning, der imidlertid først blev ført ud i livet i 1832. Fire gårde flyttede ud på den ellers ubebyggede Skoven og otte huse til den udlagte husmandskoloni på nuværende Husmandsvej.

Gl. Havn i Vigen er opstået som naturhavn med menneskeskabte udvidelser i 1880 og 1893. Indtil 1905, hvor Drejø Dampsskibsbro på øens sydøstlige side blev anlagt, var havnen i Vigen øens eneste havn. Vigen gav læ og lå tæt ved møllegården "Hvedholmsgave", hvor tilsejlende fra Skarø og Hjortø fik malet korn. Gl. Havn opretholdte dog efter etableringen af dampskibsbroen en vis betydning for fragtskibene med blandt andet fisk til Norge. I dag bruges Gl. Havn især af de fastboende og lystsejlere med mindre både.

I 1894 blev Andelsmejeriet Bækskilde oprettet, og da produktionen var på sit højeste havde mejeriet 62 mælkeleverandører på Drejø. I tiden omkring år 1900 var der flere initiativer, der afspejler en vækstperiode på Drejø. Ud over et succesfuldt andelsmejeri blev der også etableret et dampskibsselskab med besejling af Drejø (Gl. Havn), Fåborg, Svendborg og Tåsinge, den tidligere omtalte dampskibsbro på Drejøs sydøstlige side og endelig et teglværk ved skoven. Nybyggeriet i denne periode ses i sær i udkanten af byen og langs vejene ind imellem de stråtækte længer og kendes på de grundmurede længer med tegl. Trods nybyggeri og den sparsomme udflytning var Drejø landsby forholdsvis velbevaret indtil 1942.

Mejeriet (tv) og skolen (th).

I 1942 på en tør og varm juledag opstod der under tækning af en af præstegårdens længer ild, som bredte sig lynhurtig til omkringliggende gårde og huse. 11 gårde og 7 huse nedbrændte – en katastrofe af dimensioner for det lille øsamfund. I tiden efter var der et stort oprydningsarbejde, som drejøboerne bl.a. fik hjælp til fra hundredvis af private og forskellige instanser på fastlandet.

Genopbygningen af det lille øsamfund blev tilrettelagt igennem et projekt, der blev udarbejdet af Statens Jordlovsudvalg. Det blev besluttet at videreføre den udflytning af gårde fra landsbyen, der kun i ringe grad var slået igennem ved udskiftningen i 1832. Arkitekten Ejnar Mindedal Rasmussen fra Ollerup blev tilknyttet, og han tegnede stort set alle de nye bygninger og førte tilsyn med opførelsen. Det blev på trods af brandforsikring en dyr affære, hvor en landsindsamling blev overvejet, men drejøboerne valgte at finansiere genopbygningen selv.

De nyudlagte landbrug blev dog allerede hurtigt utidssvarende, især pga. deres ringe areal- og bygningsstørrelse i forhold til den mekanisering og udvikling mod større brug, der skete indenfor landbruget. Omkring 1970 foregik mange steder på Drejø en omlægning fra kvægbrug til svineproduktion og dermed investeringer i nye stalde.

Drejø er med sin udviklingshistorie et atypisk eksempel på udflytning fra landsbyen over lang tid. Det begyndte så småt i 1832 fik senere et omfattende omfang pga. en dramatisk hændelse. Resultatet med den delvist udflyttede, dvs. halvt opløste landsby, er dog typisk for kommunens landsbyer.

Trods branden er der flere steder bevaret oplevelsen af det tæt bebyggede landsbymiljø i de kringlede gader.

Husmandskolonien på Husmandsvej, hvor de enkle længehuse ligger på rad og række.

Brugene på Drejø Skovevej er udflyttet efter branden i 1942. Typisk ses det lille stuehus, der via en mellembygning er forbundet til en stor, tværstillet lade/staldbygning.

Anløbsbro og udflyttergård på Skoven.

ARKITEKTUR OG BYGGESKIK

Drejø rummer en række bygningskulturelt interessante bygninger. I landsbyen ligger nogle meget fine klassicistiske stuehuse. Husene er fuldmurede og gulkalkede, men med markerede vandrette fuger. Et særligt træk er de fint markerede gesimser og hjørnelicener (søjler).

Herudover gemmer byen trods branden på 3-4 velbevarede stråttækte bindingsværksgårde, af hvilke den fredede Gl. Elmegaard påkalder sig særlig interesse.

Efter branden er der opført flere huse i 1940'ernes og 50'ernes funktionelle tradition. Disse huse danner flere steder egne små miljøer i byen, særligt på Vigesvej og Kirkevejen. Enkelte gårde er nyopført i byen, men ellers er gårde og huse flyttet ud langs Drejø Skovvej, der næsten har karakter af typebebyggelse, som ovenfor beskrevet.

Centralt i byen har branden hærget hårdt, og her er der senere kommet bebyggelser til, som tilsyneladende ikke er blevet indpasset i bymiljøets arkitektur.

*Velbevaret klassicistisk stuehus - bemærk den ubrudt tagflade samt gesimsbåndet under vinduerne (tv).
Detalje af hjørnelicen og gesims på et af de andre huse (tv).*

*Gård i landsbyen på Vigesvej (tv) tegnet af arkitekt Ejnar Mindedal Rasmussen efter samme type som
husene på Drejøj Skovvej. Overfor ligger et par huse fra samme periode (th).*